

Het verbinden van water en MIRT

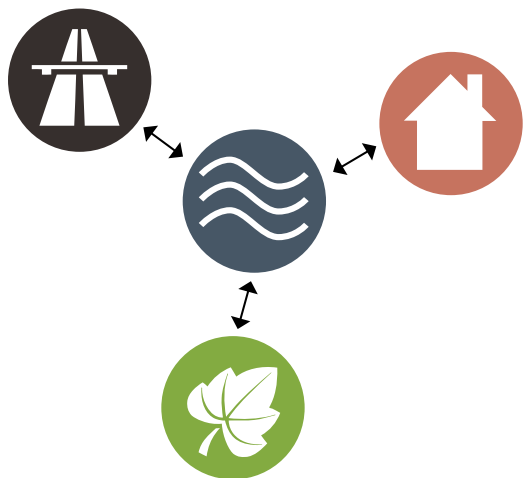
VAN WENS NAAR MEERWAARDE

Rond het verbinden van water en ruimte zijn al veel stappen gezet. In het kader van de Vernieuwing van het MIRT is door Rijk, provincies en waterschappen onderzocht hoe het MIRT hieraan bijdraagt en hoe dit op korte en lange termijn nog beter benut kan worden. Deze flyer is een weergave van de gezamenlijke conclusies van partijen in dit onderzoek.

Water en ruimte zijn onlosmakelijk verbonden

Water is onlosmakelijk verbonden met ruimte. Maatregelen op het gebied van waterveiligheid, waterkwaliteit en waterkwantiteit hebben altijd ruimtelijke consequenties. Ze leggen beslag op ruimte, zoals bij de constructie van kunstwerken, of faciliteren bijvoorbeeld transport over water. Andersom hebben ruimtelijke maatregelen, zoals woningbouw en de aanleg van infrastructuur, vaak ook gevolgen voor het watersysteem. Er is dan ook sprake van meer dan alleen een verbinding tussen water en ruimte. Water is een integraal onderdeel van de inrichting van Nederland: water is ruimte. Tegelijk zien we dat in de inrichting van ons bestuurlijke en ambtelijke systeem water en ruimte (respectievelijk MIRT) een eigen geschiedenis en organisatie kennen. De onlosmakelijke inhoudelijke verbinding leidt nog niet vanzelfsprekend tot gezamenlijk optrekken in beleid, programmering en uitvoering.

Het verbinden van water en ruimte leidt tot gedragen, efficiënte en effectieve oplossingen

Als we in staat zijn om de verbinding tussen ruimte en water goed te leggen dan levert dat meerwaarde. Deze meerwaarde ligt in het verkrijgen van draagvlak bij stakeholders bij ingrepen in hun leefomgeving en het realiseren van goedkopere (efficiënte) en kwalitatief hoogstaande (effectieve) oplossingen.

De wens om water en ruimte te verbinden is bestuurlijk en ambtelijk dan ook breed gedeeld. Het is ook in lijn met andere ontwikkelingen zoals de transitie naar de Omgevingswet en de brede blik die is opgenomen in de vernieuwing van het MIRT. Complexe opgaven kunnen vaak niet binnen één domein of door één partij worden opgelost. Denk daarbij bijvoorbeeld aan klimaatadaptatie, energie en water(keringen), het voorzieningenniveau zoetwater, de vervangingsopgave voor natte kunstwerken, meerlaagsveiligheid en rivierverruiming in relatie tot dijkversterking. De vraag is dan ook niet zozeer waarom maar meer hoe de verbinding moet worden gelegd.

Draagvlak

Efficiëntie

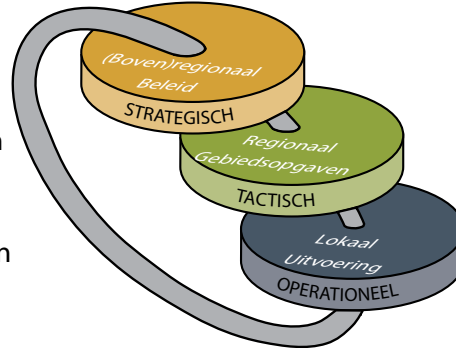

Effectiviteit

Het verbinden van water en ruimte is een lopende ontwikkeling

In de uitvoering van projecten (het operationeel niveau), bij het verbinden van opgaven (het tactisch niveau) en in het beleid (het strategisch niveau) wordt steeds vaker de verbinding tussen water en ruimte gelegd. Het Deltaprogramma is een goed voorbeeld waar van strategisch tot operationeel niveau in inhoud en in de werkwijze stappen zijn gezet om de verbinding te leggen.

Ondanks de meerwaarde is het nog geen vanzelfsprekendheid. Zorgen over verlies aan zeggenschap over scope, planning en budget weerhouden betrokkenen soms van het daadwerkelijk verbinden. Ook bestaan soms beperkingen door de labeling van budgetten en doordat niet altijd alle partijen financieel voldoende bij kunnen dragen.

Hoe eerder in een proces de verbinding wordt gelegd, hoe groter de kans op succes. Op operationeel niveau is meekoppeling en verbinding van (gebieds)opgaven vaak alleen mogelijk als het past binnen de scope, planning en budget. De ruimte voor aanpassing is dan beperkt. De meeste winst voor het daadwerkelijk verbinden van water en ruimte is dan ook te halen op het tactisch niveau, door (gebieds)opgaven en programmering te verbinden.

Ook als al concrete maatregelen in beeld zijn kan het waardevol zijn om even naar een ander niveau te schakelen, zoals bijvoorbeeld in het ontwerpatelier Varik-Heesselt is gebleken.

Ontwerpatelier Varik-Heesselt

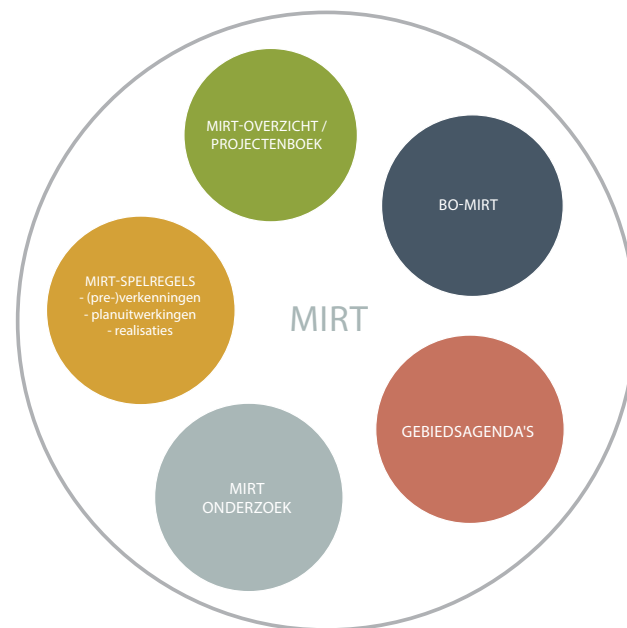
In een ontwerpatelier in Varik-Heesselt is naar aanleiding van een waterveiligheidsopgave en de mogelijke aanleg van een hoogwatergeul uitgezoomd naar een hogere schaal, om met name te focussen op het tactische niveau. Dat heeft als effect dat niet de aanleg van een geul, maar de ontwikkeling van het gebied centraal komt te staan. Varik-Heesselt is daarin onderdeel van 'Nederland Rivierenland' en dat heeft in het ontwerpatelier nieuwe kansen in beeld gebracht. Opgaven uit het waterdomein zijn hierin gecombineerd met infrastructurele, economische en leefbaarheidsopgaven in het gebied

Het MIRT biedt kansen om meerwaarde in de verbinding van water en ruimte te verzilveren

Het MIRT is één van de middelen om water en ruimte te verbinden. Het MIRT bestaat uit de Gebiedsagenda's, MIRT-onderzoeken, de MIRT-spelregels (verkenningen, planuitwerking, realisatie), het Bestuurlijk Overleg (BO) MIRT en het MIRT-overzicht (voorheen MIRT-projectenboek). Voor al deze elementen zijn al stappen gezet in het leggen van verbindingen tussen ruimte en water.

- Water is (in meer of mindere mate) onderdeel van de [Gebiedsagenda's](#). Hierbij gaat het zowel om waterveiligheid, waterkwaliteit als waterkwantiteit.
- In een deel van de waterwereld wordt al gewerkt met de [MIRT-spelregels](#). Het HWBP werkt bijvoorbeeld 'MIRT-achtig'. Ook het Deltaprogramma hanteert de spelregels als uitgangspunt. Hetzelfde geldt voor waterkwantiteit en waterkwaliteit, waar de MIRT-fasering o.a. wordt toegepast in de Zuidwestelijke Delta en het MIRT-onderzoek Eems-Dollard.
- Er zijn verschillende [MIRT-onderzoeken](#) die zich richten op wateropgaven. Binnen het Deltaprogramma kan besloten worden tot het starten van een MIRT-Onderzoek.
- Er wordt al in meer of mindere mate over water in relatie tot andere ruimtelijke opgaven gesproken tijdens de [bestuurlijke overleggen](#) MIRT.
- Het jaarlijkse [MIRT-overzicht](#) bevat een aantal grote integrale wateropgaven- en projecten.
- Het vernieuwde MIRT heeft naar analogie van het adaptief deltamanagerment de term '[adaptief programmeren](#)' geïntroduceerd.
- Zowel in de waterwereld als in het vernieuwde MIRT wordt gezocht naar [meekoppelkansen](#).
- Tenslotte zet het vernieuwde MIRT in op meer [samenwerking](#) met andere overheden, private partijen en maatschappelijke organisaties, waaronder ook partijen in de waterwereld

De kracht van het MIRT zit in de mogelijkheden die het biedt om in samenwerking tussen partijen van visie tot realisatie te komen. De meerwaarde ligt dus vooral op tactisch niveau, om vanuit samenhangende opgaven te komen tot verbinding in programmering en een goede scope voor de realisatie in projecten. De basis hiervoor is dat de werelden van water en MIRT elkaar (blijven) ontmoeten en elkaars governance, taal, historie en cultuur kennen. In het kader van de vernieuwing van het MIRT kan de verbinding gefaciliteerd worden door verdergaande stappen te zetten rond bijvoorbeeld de overlegstructuur, gebiedsagenda's en spelregels.

Het verbinden van water en ruimte vraagt om veranderingen op korte en lange termijn

Als we de gewenste verbinding tussen water en ruimte willen leggen, is een doorgaande inzet nodig om concrete stappen vooruit te zetten. Niet met verbinding als doel op zich, maar voor die opgaven waar het nog betere resultaten oplevert in termen van draagvlak, effectiviteit en efficiëntie. Daar kan in de praktijk stapsgewijs vorm aan worden gegeven via drie aanvliegeroutes:

Vanuit de inhoud

Vanuit de inhoud door over verschillende werelden heen te bepalen waar meerwaarde ontstaat door verbindingen te leggen. Dit kan in verschillende verbanden, zoals het MIRT maar bijvoorbeeld ook in het proces voor de Omgevingsvisie. Het gezamenlijk vaststellen van de inhoudelijke meerwaarde kan bijvoorbeeld door per gebied brede strategische gesprekken te voeren tussen Rijk, regionale overheden (provincies, gemeenten en waterschappen), maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Verschillende actuele thema's zoals klimaatadaptatie en de energietransitie lenen zich hiervoor. Een ontwerpde aanpak helpt om deze dialoog tot stand te brengen.

Vanuit de elementen van het MIRT

In het kader van de vernieuwing van het MIRT kunnen stappen gezet worden door bijvoorbeeld de actualisatie van de spelregels gezamenlijk door Rijk en regio (incl. waterschappen) op te laten pakken. Waar het nog niet gebeurt kan per gebied het gesprek worden aangegaan over wateronderwerpen in het Bestuurlijk Overleg MIRT en kunnen waterschappen nog actiever in de voorbereiding worden betrokken. Ook zouden de gebiedsagenda's gezamenlijk met waterschappen herbezien kunnen worden, onder andere om de deltabeslissingen goed te verankeren. Op basis van een open inhoudelijk gesprek over samenhang tussen opgaven (zie vorige punt) kan een beeld ontstaan waar in opgaven en in programmering nog winst te halen is en wat dat vraagt van de Gebiedsagenda's.

Verbinding organiseren en van elkaar leren

In het contact tussen en binnen organisaties kan van elkaar geleerd worden. Dit wordt o.a. gestimuleerd vanuit het LeerPlatform MIRT, Platform 31 en de activiteiten rondom leren en ontwikkelen van het Deltaprogramma.

Om deze stappen echt te zetten zijn concrete afspraken tussen partijen nodig over wat wanneer moet gebeuren en door wie en hoe het moet worden uitgevoerd. Binnen de huidige institutionele kaders is op deze manier nog veel meerwaarde te verzilveren. Tegelijk is het goed om te beseffen dat op de lange termijn bestaande institutionele kaders, budgetten en verantwoordelijkheden belemmerend kunnen werken bij het verder integreren van water en ruimte. Op dit moment lijkt nog onvoldoende urgentie te bestaan om hier structurele wijzigingen aan te brengen. Mogelijk ontstaat deze noodzaak na de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Het is van belang om hier tijdig over na te denken.

Partijen hebben de wens om verbinding te leggen en de complexe opgaven vragen er om. Het is nu zaak om stappen te blijven zetten, belemmeringen op te heffen en gezamenlijk wensen om te zetten in meerwaarde.

Foto's: INFRAM & Johan Roerink

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ordening-en-gebiedsontwikkeling/inhoud/meerjarenprogramma-infrastructuur-ruimte-en-transport-mirt>